

I. Informacje wprowadzające			
Nazwa programu		Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością na lata 2021- 2031	
Charakter przedsięwzięcia		o program	
Typ przedsięwzięcia		o mieszany	
Cel		Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnością, we wszystkich sferach życia	
Opis grupy docelowej		Mieszkańcy Gdańska z niepełnosprawnością i ich rodziny, kadra merytorycznie zaangażowana w realizację zadań na rzecz O z N	
Zasięg i zakres oddziaływania	obszar oddziaływania	Miasto Gdańsk	
	zakres oddziaływania	I . Niezależne życie	
		II. Dostępność	
		III. Edukacja	
		IV. Praca	
		V. Zdrowie	
		VI. Budowanie świadomości	
		VII .Koordynacja	
Uzasadnienie konieczności realizacji programu		1.Obowiązek realizacji zadań własnych gminy i powiatu, w tym wynikających z art.35a ust. 1 pkt. 1 ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych	
		2.Realizacja kierunków działań określonych w GSRPS, zwłaszcza deinstytucjonalizacja, zwiększanie dostępności do usług czy partycypacja społeczna.	
		3. Program stanowić będzie podstawę do opracowania i realizacji projektów na rzecz osób z niepełnosprawnością i umożliwi pozyskiwanie na realizację poszczególnych projektów dodatkowych środków finansowych przeznaczonych na realizację programów rządowych (Za życiem, Dostępność Plus), z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych , Funduszu Solidarnościowego i środków Unii Europejskiej.	
		4. Konieczność usystematyzowania działań realizowanych i planowanych do realizacji na rzecz osób niepełnosprawnych, wskazujących na konieczność kompleksowego i systemowego podejścia do problemu	
Finansowanie programu		Środki pochodzić będą z budżetu miasta i źródeł zewnętrznych	
Termin realizacji programu		2021- 2031	

Zarządzanie programem (zasoby kadrowe, zasoby rzeczowe, doświadczenie)	Program będzie realizowany przy współpracy lokalnego samorządu, instytucji i organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zajmujących się sprawami osób z niepełnosprawnością. Finansowanie programu będzie odbywać się w ramach budżetu Miasta Gdańska oraz środków pozabudżetowych pozyskiwanych z innych źródeł. Znaczącą rolę we wdrażaniu programu powinny pełnić organizacje pozarządowe, które zrzeszają osoby z niepełnosprawnością i ich opiekunów, wypowiadają się w ich imieniu i reprezentują ich interesy oraz organizacje specjalizujące się w świadczeniu usług społecznych i realizacji zadań z zakresu wspierania osób z niepełnosprawnością w różnych sferach życia. Program angażuje zasoby kadrowe systemu wspierania osób z niepełnosprawnością, systemu pomocy społecznej, systemu edukacji oraz innych współpracujących podmiotów samorządowych i organizacji pozarządowych. Zarządzanie Programem odbywać będzie się na dwóch poziomach: strategicznym i na poziomie poszczególnych celów Programu.
Podstawa prawna	1. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. z 2020r. nr 26 ze zm.) 2. Ustawa o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 920 ze zm.) 3. Ustawa o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.) 4. Ustawa o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1327 z późn. zm.) 5. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.) 6. Uchwała nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie <i>programu</i> kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M. P. poz. 1250). 7. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2016 roku, poz. 1860)

Komplementarność z krajowymi dokumentami strategicznymi		8. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U 2019; poz. 1696)
		9. Uchwała nr 102/2018 Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2018r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Dostępność Plus(R.M. 111- 89- 18)
	nazwa dokumentu	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.
	cele	Obszar Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki. Cel 3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki. Kierunki interwencji: -Stworzenie powszechnie dostępnej oferty wczesnej edukacji i opieki wysokiej jakości, nastawionej na wspomaganie rodziców wychowujących dzieci w wieku 0–5 lat -Wprowadzenie nowych modeli kształcenia i rozwoju kompetencji zawodowych nauczycieli oraz kariery zawodowej nauczycieli, sprzyjających wybieraniu zawodu nauczyciela i pozostawania w nim przez najlepszych -Podnoszenie jakości edukacji poprzez zorientowanie na efekty uczenia się, w szczególności w zakresie kluczowych kompetencji, a także personalizację nauczania oraz ewaluację pracy szkół i placówek -Poprawa jakości i efektywności kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach, połączona ze zwiększeniem jego atrakcyjności poprzez silniejsze powiązanie z rynkiem pracy -Upowszechnianie uczenia się dorosłych, przede wszystkim w trybie pozaformalnym oraz w miejscu pracy oraz zapewnienie skutecznego mechanizmu łączącego finansowanie tej formy uczenia ze środków prywatnych i publicznych Cel 6 – Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” . Kierunki interwencji: -Zmiana zasad funkcjonowania publicznych służb zatrudnienia w kierunku zwiększenia ich efektywności -Przeprowadzenie zmian w systemie

		zabezpieczenia społecznego oraz podatkowym, tak aby zwiększyć opłacalność i skłonność do podejmowania pracy -Zapewnienie dalszego rozwoju elastycznych form zatrudnienia i umożliwienie przez to łączenia życia rodzinnego z karierą zawodową -Stworzenie warunków dla wzrostu liczby osób niepełnosprawnych zatrudnionych na otwartym rynku pracy -Wprowadzenie nowych rozwiązań zapewniających powszechność opieki nad osobami niesamodzielnymi oraz poszerzenie oferty opieki instytucjonalnej, tak aby odpowiedzieć na wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa i zapewnić wsparcie rodzinom, w których znajdują się osoby niesamodzielne -Wdrożenie instrumentów podnoszących jakość świadczonych usług zdrowotnych i efektywność systemu ochrony zdrowia -Wzrost poziomu aktywności fizycznej społeczeństwa poprzez poprawę warunków umożliwiających jej uprawianie na każdym etapie życia Obszar efektywności i sprawności państwa. Kapitał społeczny. Cel 11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju. Kierunki interwencji: -Promowanie działań szkół i innych podmiotów w zakresie realizacji projektów społecznych -Uproszczenie mechanizmów zrzeszania się ludzi poprzez ograniczenie procedur i obciążeń dla stowarzyszeń, fundacji i inicjatyw obywatelskich. -Promocja partycypacji społecznej i obywatelskiej (poprzez docenianie ludzi zaangażowanych w działalność społeczną, kampanie społeczne, wykorzystywanie nowoczesnych technologii, wprowadzanie nowych technik głosowań i komunikowania się administracji z obywatelami) -Zwiększenie obecności kultury w życiu codziennym ludzi poprzez stałe zwiększanie dostępności zasobów kultury i kształcenie nawyków kulturowych -Modernizacja infrastruktury oraz rozszerzenie ról społecznych instytucji kultury, w tym bibliotek i ośrodków kultury .
--	--	---

	Strategia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030 (projekt)	Priorytet y I,II,III,IV,VI,VII i VIII
	Rządowy Program Kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za Życiem”	Całość dokumentu
	Rządowy Program Dostępność PLUS	Całość dokumentu
Komplementarność z regionalnymi dokumentami strategicznymi	nazwa dokumentu	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 (projekt, strategia ta jest również strategią polityki społecznej województwa pomorskiego)
	cele	Cele strategiczne: 1.Trwałe bezpieczeństwo 2.Otwarta wspólnota regionalna 3.Odporna gospodarka
	nazwa dokumentu	Program Wyrównywania Szans ON Województwa Pomorskiego 2021 – Projekt (Monika Pazik - ROPS)
	cele	
Komplementarność z lokalnymi dokumentami strategicznymi	nazwa dokumentu	Strategia Rozwoju Miasta "Gdańsk 2030 Plus"
	cele	Wszystkie obszary strategicznego rozwoju: Edukacja i kapitał społeczny, Gospodarka i transport, Przestrzeń publiczna, Kultura, Zdrowie
	nazwa dokumentu	Gdańska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych do roku 2030
	cele	Cel strategiczny główny: Zwiększenie spójności społecznej i jakości wsparcia osób z trudnościami, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Pozostałe cele: rozwój wsparcia, zwiększenie zintegrowania i udziału wszystkich polityk publicznych w rozwiązywaniu problemów społecznych i poprawa jakości zarządzania systemem.
	nazwa dokumentu	Gdański Program Ochrony Zdrowia Psychicznego, Program Współpracy Miasta Gdańska z Organizacjami Pozarządowymi, Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, Program Promocji Zdrowia i Przeciwdziałania Chorobom Cywilizacyjnym w Gdańsku, Miejski program promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, Gdański Program Mieszkalnictwa Społecznego, Program Bezpieczeństwa Ekonomicznego i Wsparcia Osób Zadłużonych, Program

		Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej.
	cele	Adresatami celów tych programów są także osoby z niepełnosprawnością
Powiązanie z innymi dokumentami m.in. rekomendacjami, wytycznymi	nazwa dokumentu	Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych
	cele	Popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Przy budowaniu nowego programu jesteśmy zobowiązani do realizacji rekomendacji z Raportu Komitetu ds. Praw Osób Niepełnosprawnych ONZ oraz Raportu z monitoringu realizacji konwencji dla miasta Gdańska.
	nazwa dokumentu	Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie europejskiej strategii na rzecz osób niepełnosprawnych na okres po roku 2020 (2019/2975(RSP))
	cele	Rezolucja zawiera listę wyzwań i propozycji działań koniecznych do podjęcia. Na bazie tych zapisów powstanie dokument strategii.
Powiązanie z innymi projektami	nazwa projektu	Aktywni w sieci
	cele projektu	Zmniejszenie wykluczenia cyfrowego wśród mieszkańców Gdańska, w tym osób niepełnosprawnych
	nazwa projektu	Gdański Model na Rzecz Równego Traktowania
	cele projektu	Wszystkie 8 celów odnosi się do wszystkich grup przesłankowych, a więc także do osób z niepełnosprawnością, Model zawiera rekomendacje dotyczące koniecznych działań na rzecz osób z niepełnosprawnością. Są to rekomendacje :1-26 stanowiące rekomendacje adresowane do wszystkich grup, oraz w szczególności: 31-33,40,42,56,58,59,61,65-75,78-80,82,83, 88-94,96-104,106,108-110,113-116,118,120-122,125-127,135-138,140-168,,171-174, 177, 178
	Nazwa projektu	Podejmujemy w Gdańsku wiele projektów szczególnie adresowanych do osób z niepełnosprawnością. Są to także projekty pilotażowe i testujące skuteczność rozmaitych rozwiązań typu np. " Kręgi wsparcia", " Farma życia", pozwalające na sprawdzenie i dopracowanie metod działania wspierającego osoby z

		niepełnosprawnością i ich opiekunów. Projekty te realizują cele i zadania zapisane w dokumentach kierunkowych.
Lider/koordynator	nazwa instytucji/jednostki/organizacji	Urząd Miejski w Gdańsku – Wydział Rozwoju Społecznego / Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku
	koordynator	Pełnomocnik Prezydenta Miasta Gdańska ds. Osób Niepełnosprawnych / Zastępcy Dyrektora MOPR w Gdańsku/ Zespół Koordynatorów ds. Dostępności (społecznej, architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej)
	e-mail	Pełnomocnik PMG ds. O z N
	telefon	WRS :58 323 60 00
	osoba do kontaktu	
	e-mail	
	telefon	
	adres biura strategii/programu/projektu	
Partnerzy	partner	Wydział Rozwoju Społecznego Urzędu Miejskiego w Gdańsku
	partner	Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności
	partner	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
	partner	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
	partner	Pomorski Urząd Wojewódzki
Realizatorzy	realizator	Wydział Rozwoju Społecznego Urzędu Miejskiego w Gdańsku
	realizator	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku
	realizator	Gdański Urząd Pracy
	realizator	Wydział Gospodarki Komunalnej, Wydział Urbanistyki i Architektury , Wydział Projektów Inwestycyjnych, Biuro Prezydenta ds. Kultury, Biuro Prezydenta ds. Sportu,
	realizator	Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska
	realizator	Zarząd Transportu Miejskiego
	realizator	Gdańskie Nieruchomości
	realizator	Gdańska Organizacja Turystyczna
	realizator	Gdański Zespół Schronisk i Sportu Szkolnego
	realizator	Publiczne i niepubliczne placówki edukacyjne i opiekuńcze, CKZiU
	realizator	Poradnie Psychologiczno- Pedagogiczne
	realizator	Gdański Zespół Żłobków
	realizator	Gdański Ośrodek Promocji Zdrowia i Profilaktyki Uzależnień, Gdański Ośrodek Pomocy Psychologicznej dla Dzieci i Młodzieży,
	realizator	Organizacje pozarządowe i podmioty

		ekonomii społecznej
--	--	---------------------

II. Diagnoza		
Nr wniosku	Wnioski z diagnozy	Źródło danych
1	Liczba ludności Gdańska stale wzrasta, zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2019 roku (stan na 31.12.2019 r.) wynosiła 470 907 osób i jest najwyższa w historii. W stosunku do 2018 roku wzrosła o 4,3 tysiąca osób i jest to drugi największy przyrost liczby ludności w Gdańsku od 1989 roku. Mężczyzn było 223,1 tys., kobiet 247,8 tys., co stanowiło odpowiednio 47,4% i 52,6%) Zgodnie z danymi opracowanymi na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku w Gdańsku żyło 60 125 osób niepełnosprawnych (44% mężczyźni, 56% kobiety). Dane dotyczące aktualnej liczby osób z orzeczoną niepełnosprawnością (pochodzą z Miejskiego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności w Gdańsku) przedstawia się następująco: (sprawdzić!!!) Z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Gdańsku z powodu niepełnosprawności skorzystało w 2014 roku 4007 rodzin (6450 osób w rodzinach), co oznacza spadek względem roku ubiegłego o ponad 5% rodzin (w 2013 roku: 4236 rodzin; 6656 osób w rodzinach). Spada generalnie liczba rodzin objętych pomocą, także z powodu niepełnosprawności jej członka/ów. W 2014 roku było to 4007 rodzin, w 2015 – 3865, w 2016 – 3738, w 2017 - 3580 , w 2018 – 3230 , w 2019 – 3051 rodzin. Czynniki zdrowotne nadal należą jednak do najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej w 2019 roku: niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba stanowiły odpowiednio 50,2% oraz 44,9% rodzin ze świadczeniem.	Narodowy Spis Powszechny (2011), Ocena zasobów Pomocy Społecznej za 2019 r. przygotowana przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku i Wydział Rozwoju Społecznego
2	W ostatnich latach zauważalny jest lekki wzrost liczby osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych. W 2014 roku z usług opiekuńczych skorzystało 1041 osób (w 2013 - 1034, w 2012 - 1023), natomiast ze specjalistycznych usług opiekuńczych skorzystały 193 osoby (w 2013 - 184, w 2012 - 163). Na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze wydano w 2018 r. 8 018 243, a w 2019 r. 13 370 793. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi (2017 – 1102, 2018 – 1219, 2019 – 1459), liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi – rehabilitacyjnymi (2017 – 42, 2018 – 33, 2019 – 41), liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi (2017 – 214, 2018 – 188, 2019 – 179)	

3	Wzrasta liczba miejsc dla osób chcących korzystać z dziennej oferty w środowiskowych domach samopomocy oraz klubach samopomocy. W 2014 roku liczba miejsc w ŚDS wynosiła 214 (wzrost o 15 miejsc), natomiast liczba miejsc w klubach samopomocy wynosiła 71 (w 2012 - 42, w 2013 - 67). Jednocześnie należy zauważyć, że liczba miejsc w dużej mierze zaspokaja występujące potrzeby (11 osób oczekujących na miejsce w ŚDC na dzień 31.12.2014 r. przy braku oczekujących na miejsce w KS). W 2019 r. liczba miejsc w ŚDS wynosiła 315 (22 osoby oczekujące) a liczba miejsc w klubach samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi - 77. W 2019 roku utworzono także nowy środowiskowy dom samopomocy dla 40 osób.	
4	W 2019 roku przyjęto ogółem 2 750 wniosków o dofinansowanie w zakresie rehabilitacji społecznej od indywidualnych osób z niepełnosprawnościami, wypłacono 1 864 dofinansowań w zakresie m.in. likwidacji różnego rodzaju barier, w tym architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się, transportowych, zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze, uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych. W ramach programu „Aktywny samorząd” wyrównującego szanse osób z niepełnosprawnością poprzez pomoc w likwidacji barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, a także pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym w 2019 roku do MOPR wpłynęło 538 wniosków o dofinansowanie, zawarto 452 umowy. Wzrasta liczba osób korzystających oraz kwota wydatków ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na rehabilitację społeczną z 6 036 100 zł w roku 2014 do kwoty 8 994 603 w 2019 r. W 2019 r. z turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych skorzystało 500 osób (wzrost o 210 osób w porównaniu z 2014 r.), dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i komunikacyjnych otrzymało 218 osób (wzrost o 43 osoby w porównaniu do 2014 r.), zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i pomocnicze otrzymały 931 osoby (wzrost o 51 osób w stosunku do 2014 r.).	
5	Wzrasta liczba osób korzystających oraz kwota wydatków ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na rehabilitację zawodową z 898 743 zł w roku 2013 do 1 098 723 zł w roku 2014. Zwrot kosztu wyposażenia stanowisk pracy dokonano dla 10 stanowisk (wzrost o 2 stanowiska), zwrot kosztów wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne dokonano dla 17 osób (wzrost o 1 osobę). Ponadto w 2014 roku podpisano także 22 umowy na pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub spółdzielni socjalnej (wzrost o 6 umów).	
Raport ewaluacyjny z realizacji PPDnrON		Raport został
	Pytania ewaluacyjne skonstruowane zostały w taki sposób, by odpowiedzi pozwalały na jakościową ocenę skuteczności podejmowanych zadań, oraz zawierały refleksje towarzyszące tym działaniom lub nie podejmowaniu ich elementów lub całości. Dla przygotowywanego programu wieloletniego takie przygotowanie oceny sytuacji i potrzeb środowisk i osób z niepełnosprawnością oraz zestawienie ich z wymaganiami przyjętymi w strategiach i programach rządowych wydawało się powołanemu zespołowi	przygotowany na podstawie odpowiedzi na pytania ewaluacyjne skierowane do koordynatorów realizacji

	słuszne. Do cyklicznego badania jakości życia Osób z niepełnosprawnością, mieszkańców Gdańska wrócimy w 2022 r.	poszczególnych celów i działań. Wykorzystano także Raport o Stanie miasta za 2019r. oraz Ocenę zasobów pomocy społecznej za 2019r.
6	Obszar : integracja społeczna i aktywność obywatelska. 1.Wspieranie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym oraz ich aktywności obywatelskiej. 1.1. podniesienie stopnia niezależności osób niepełnosprawnych i możliwości ich pełnego włączenia we wszystkich aspektach życia. Najistotniejszym działaniem w tym obszarze było przyjęcie Gdańskiego Programu Mieszkalnictwa Społecznego. W 2019 r. na cele Programu przeznaczono z zasobu lokalów gminy łącznie 8 mieszkań. Ponadto prowadzono prace koncepcyjne nad przygotowaniem inwestycji na cele społeczne związane z realizacją Gdańskiego Programu Mieszkalnictwa Społecznego. Jedna z tych planowanych inwestycji przy ul. Ogińskiego będzie sprofilowana na potrzeby seniorów i osób z niepełnosprawnościami. W 54 mieszkaniach wspomaganych objęto pomocą łącznie 223 osoby. Spośród wszystkich mieszkań wspomaganych 17 było sprofilowanych wyłącznie na potrzeby osób z niepełnosprawnościami - w mieszkaniach tych zapewnionych było 61 miejsc, z których wg stanu na koniec 2019 r. zamieszkiwało 56 osób, zaś w ciągu całego 2019 roku skorzystało z nich 74 osoby z niepełnosprawnościami. W 101 mieszkaniach ze wsparciem funkcjonujących w ramach 5 projektów (w tym 48 pomieszczeń tymczasowych – Centrum Treningu Umiejętności Społecznych) objęto pomocą 141 osób. Spośród wszystkich mieszkań ze wsparciem 16 mieszkań zrealizowanych w Zespole Mieszkań Społecznych PSONI przy ul. Dąbka funkcjonuje wyłącznie na potrzeby osób z niepełnosprawnością intelektualną. W pozostałych projektach uczestnikami również mogą być i są osoby z niepełnosprawnościami np. w Domu ekologicznym ze Wsparciem Dolne Młyny niepełnosprawność była główną dysfunkcją 7 spośród 26 wszystkich zakwalifikowanych do zamieszkania osób/rodzin. W 2019r. MOPR w Gdańsku wystąpił o środki z budżetu państwa w ramach programu rządowego Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej. Otrzymano środki w wysokości ponad 1,5 mln zł. Zadanie zostało zlecone do realizacji NGO. Program AOON kieruje usługę dla osób pełnoletnich z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu znacznym lub umiarkowanym. Dodatkowo, w ramach środków własnych miasta, prowadzone było zadanie asystenta osobistego dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Zadanie to realizowała Gdańska Spółdzielnia Socjalna zatrudniając 29 asystentów dla 76 osób. Wypracowano 15101 godzin. Ponadto zadania wynikające z Programu „Za życiem” realizują także asystenci rodziny. W 2017 r. z tytułu ustawy i programu „Za Życiem” skorzystały 3 rodziny, w tym 1 kobieta w ciąży, w 2018 r. 3 rodziny oraz w 2019 r. 1 rodzina. Obserwuje się rosnące zapotrzebowanie na usługi poradnictwa specjalistycznego w szczególności na usługi nieodpłatnych porad prawnych, a także porad psychologicznych. W 2019 roku z	

	nieodpłatnej pomocy prawnej świadczonej przez adwokatów lub radców prawnych skorzystało 4962 osób, a w punktach prowadzonych przez organizacje pozarządowe 3699 osób. Psycholodzy zatrudnieni w Ośrodku udzielili 3124 konsultacje dla klientów. Spośród najczęściej pojawiających się rodzajów konsultacji były sprawy związane z chorobami psychicznymi (2019 rok - 624; 2018 rok – 706). W 2019 roku ze wsparcia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych skorzystało 179 osób. Realizatorem świadczenia, który obejmuje swym wsparciem największą liczbę osób jest Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym. W 2019 roku organizacja zapewniła specjalistyczne usługi opiekuńcze 103 osobom. Zdecydowanie mniejsze zapotrzebowanie odnosi się do specjalistycznych usług opiekuńczych rehabilitacyjnych. W 2019 roku z tej formy wsparcia skorzystało 41 osób. Osoby wymagające rehabilitacji w pierwszej kolejności zobowiązane są wykorzystać przysługujące, dostępne formy rehabilitacji w ramach ubezpieczenia zdrowotnego przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Organizowane są szkolenia, spotkania z mieszkańcami Gdańska (w 2019 r. odbyły się 3 spotkania, w których wzięło udział 170 osób). Efektem podejmowanych działań przez MOPR w 2019 r. jest pozyskanie 48 wolontariuszy, z którymi zawarto porozumienia precyzujące m.in. zakres współpracy i jej szczegóły. MOPR zachęca mieszkańców Gdańska w każdym wieku do włączenia się w działania wolontarystyczne i popiera także włączenie wolontariuszy w nowo realizowaną ofertę „Kręgi Wsparcia”. Wolontariat w kręgach wsparcia składających się z rodziny, specjalistów, znajomych, społeczności lokalnej będzie niewątpliwie ważnym ogniwem pomocy na rzecz osoby niepełnosprawnej. Projekt ten jest realizowany przez PSONI w partnerstwie z miastem. W latach 2015-2019 wysokość środków PFRON przekazywanych do miasta na podstawie algorytmu utrzymywała się corocznie na podobnym poziomie. Ich wysokość była dalece niewystarczająca dla zapewnienia wszystkich potrzeb składanych przez osoby z niepełnosprawnościami. Dla przykładu na dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych w 2019r. wystarczyło środków na ok 33% wniosków (804 wnioski złożone, natomiast dofinansowanie przekazane na realizację 263 wniosków). Podobna sytuacja odnosi się do pozostałych zadań, gdzie w poszczególnych latach środki pozwalały na udzielenie dofinansowań poniżej 50% złożonych wniosków. Sytuację w zakresie wsparcia likwidacji niektórych barier częściowo poprawił wprowadzony przez PFRON pilotażowy program „Aktywny Samorząd”, w ramach którego możliwe jest udzielanie dofinansowań dla ściśle określonej grupy odbiorców, w zakresie m.in. likwidacji barier w komunikowaniu się. Nie udało się uruchomienie lokalnych funduszy sponsorskich, jednak część organizacji pozarządowych w ramach 1 % podatku przekazuje środki na określone potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Poza tym możliwe jest udzielenie wsparcia przez ogólnopolskie fundacje, w szczególności do zakupu sprzętu specjalistycznego dla ON oraz do uczestnictwa turnusów rehabilitacyjnych. Ponadto z uwagi na składane przez ON większe zapotrzebowanie w stosunku do środków	
--	---	--

	otrzymywanych z PFRON, miasto Gdańsk zdecydowało o zabezpieczeniu własnych środków na częściowe udzielanie dofinansowań w zakresie rehabilitacji społecznej, co realizuje od 2017 r. W 2019 roku realizowano usługi w ramach Programu „Opieka wytchnieniowa” finansowanego ze środków Funduszu Solidarnościowego oraz kontynuowano realizację zadania ze środków własnych Miasta. Usługę realizowano w trzech modułach. Moduł I – w ramach pobytu dziennego opiekę zapewniano w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością oraz w ośrodku wsparcia – łącznie zrealizowano 3 112 godzin w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych oraz 4 900 godzin ze środków własnych Miasta. Moduł II – w ramach pobytu całodobowego w ośrodkach wsparcia zrealizowano 576 godzin w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych oraz 1 688 godzin ze środków własnych Miasta. Moduł III – poradnictwo specjalistyczne dla opiekunów osób z niepełnosprawnością – zrealizowano 332 godziny usług. Organizacje realizujące zadania oraz klienci bardzo dobrze oceniają usługi opieki wytchnieniowej. 1.2. Rozwój wspólnotowej aktywności O.N.- działania w organizacjach pozarządowych i grupach nieformalnych o charakterze samopomocowym i rzecznictwem. Organizacje pozarządowe funkcjonujące na rzecz O z N i skupiające te osoby w bardzo aktywny sposób zaangażowały się w pracę nad budowaniem Gdańskiego Modelu Równego Traktowania oraz kampanie i działania na rzecz przygotowań i wdrażania programów „Za życiem” i „Dostępność plus”. Zaangażowanie to polegało na pracach w zespołach roboczych, konsultacjach, udziale w kampaniach społecznych, realizację programów pilotażowych. Liderzy organizacji włączali się i nadal uczestniczą w pracach zespołów i rad powoływanych na poziomie krajowym, we wspólnotach samorządowych, których członkiem jest Gdańsk. Organizacje pozarządowe, Pełnomocnik PMG ds. ON i Powiatowa Rada ds. ON angażowała się również w budowanie Standardu Minimum w ramach Obszaru Metropolitalnego Gdańsk- Gdynia- Sopot oraz przygotowanie projektów i programów regionalnych w zakresie dotyczącym funkcjonowania i budowania wsparcia dla O z N. Organizacje pozarządowe angażują się również w realizację projektów partnerskich międzynarodowych, wydarzenia organizowane przez platformy skupiające podmioty z różnych krajów europejskich, wymiany doświadczeń. Obserwujemy również powstawanie nowych grup samopomocowych i ich formalizowanie się. Często grupują osoby, które spotkały się z niepełnosprawnością i podejmują wyzwania niezależnie od działających już w tym obszarze zespołów w nadziei skuteczniejszego osiągania stawianych sobie celów. Sieciowanie tych aktywności wydaje się właściwym działaniem.	
--	--	--

	1.3. Tworzenie z udziałem osób niepełnosprawnych i dla nich systemowego wsparcia integracji i włączania społecznego Organizacje i wspólnoty zrzeszające ON uczestniczą w ocenie i dyskusjach na temat jakości usług świadczonych w placówkach. Corocznie organizowane są spotkania wszystkich NGO realizujących poszczególne zadania. Zarówno nowe działania jak i modyfikacje już prowadzonych działań konsultowane są z NGO. Dla przykładu można podać : - wspólnie wypracowane zasady kierowania osób do ŚDS, WTZ - komisja kwalifikacyjna dla uczestników mieszkań wspomaganych i ze wsparciem - prowadzenie punktów informacyjnych, wypożyczalni - współtworzenie i konsultowanie programów, modeli, standardów dostępności, - audytowanie dostępności przestrzeni i usług, realizacji Konwencji o Prawach Osób z Niepełnosprawnością Kadry MOPR objęte są superwizjami i szkoleniami. Również kadry NGO realizujące zlecenia i zadania konkursowe, są systematycznie szkolone zwłaszcza w zakresach nowych programów i zadań. Gdańskie organizacje aktywne w obszarze niepełnosprawności angażują się również w inicjatywy konferencji i kongresów w kraju i za granicą. Miasto przystąpiło razem z osobami i organizacjami osób z niepełnosprawnością do budowania model i wsparcia. Podjęto także prace nad wdrażaniem tych modeli. Są to: Gdański model deinstytucjonalizacji usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi Jedną z najistotniejszych kwestii pracy z uczestnikami projektu jest praca nad motywacją i systematycznością podejmowanych aktywności. Potrzebne są osoby, których praca polega głównie na stałym utrzymywaniu kontaktu, mobilizowaniu do samodzielności, angażowaniu w różne formy aktywizacji, pokazywaniu możliwości różnorodnych działań i stałym obserwowaniu ewentualnie pojawiających się symptomów kryzysu. Jest to de facto praca asystentów/trenerów/terapeutów środowiskowych. Bez tego rodzaju pracy godziny terapii, leczenia na oddziale, czy innych „gabinetowych” form pomocy pozostają niewykorzystane. OzA- Testowanie gdańskiego modelu wsparcia dla dorosłych osób z autyzmem Spostrzeżenia : 1. tworzenie placówek opieki całodobowej dla dorosłych OzA / adaptacja istniejących budynków; 2. szkolenia/kursy dla osób, które zajmowałyby się terapią i opieką dorosłych osób z autyzmem (z płatnymi praktykami w placówkach, z możliwością zatrudnienia); 3. Grupy wsparcia dla dorosłych osób z autyzmem (wyżej funkcjonujących); 4. Grupy wsparcia dla rodziców (opiekunów wyżej i niżej funkcjonujących osób z autyzmem); 5. wsparcie realizowane bliżej miejsca zamieszkania (w przypadku Pomorskiej Farmy Życia Uczestnicy muszą dojeżdżać do Garcza); 6. większe środki na leczenie osób z autyzmem (większa dostępność świadczeń medycznych, finansowanie badań, narkoza w stomatologii);	
--	---	--

	7. edukacja rodziców - dot. ubezwłasnowolnienia, testamentu, postępowanie przy wystąpieniu zachowań agresywnych itp.	
7	Obszar :Rynek pracy i przedsiębiorczość. 2. Zwiększenie aktywności zawodowej i wzrost szans na zatrudnienie osób niepełnosprawnych. 2.1. Wsparcie procesu wejścia i utrzymania się na rynku pracy. Oferta kształcenia zawodowego budowana jest w oparciu o aktualne potrzeby rynku pracy. Oznacza to tylko dostosowanie kształconych umiejętności w ramach istniejących kierunków edukacji do aktualnych wymagań w tym zakresie. Kierunki kształcenia się nie zmieniają. Możliwości i potrzeby OzN nie są podstawą budowania oferty. Szkoły prowadzą monitoring zatrudniania absolwentów. Absolwenci często po zakończeniu edukacji podejmują zatrudnienie w miejscach wcześniej odbywanych zajęć praktycznych. CKZiU nr 1 we współpracy z GUP, WRS UMG, PFRON i GUS rozpoczął realizację KKZ dla dorosłych OzN uwzględniając konieczność wsparcia dla dziedzin niezaliczanych do specjalizacji regionalnej. Przemawia za tym zatrudnienie w przemysłach ujętych między innymi w takich działach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), jak produkcja poligrafii galanteryjnej , poligrafia przemysłowa oraz artystyczna , fotografia użytkowa , artystyczna oraz multimedia. Przygotowanie zawodowe realizowane jest w tej formie z udziałem asystującego doradcy zawodowego oraz z zastosowaniem metody zatrudnienia wspomaganego (z indywidualnym wsparciem asystenta pracy/ opiekuna zawodowego) na etapie stażu i płatnego zatrudnienia. CKZiU prowadziło w swoich działaniach edukacyjnych oraz cyklicznych spotkań z doradcą zawodowym aktywizację zawodową uczniów i słuchaczy z niepełnosprawnością będących osobami bezrobotnymi w zakresie dostosowania kwalifikacji i kompetencji zawodowych do potrzeb i wyzwań regionalnego rynku pracy, a także zdobywania doświadczenia zawodowego pozwalającego na znalezienie i utrzymanie zatrudnienia zgodnie z potrzebami pracodawców. CKZiU realizuje Projekt Pracownicy 30+. Program aktywizacji zawodowej mieszkańców obszaru metropolitalnego II realizowany jest w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego, Osi Priorytetowej V Zatrudnienie, Działania 5.2 Aktywizacja zawodowa, Poddziałania 5.2.1 Aktywizacja zawodowa – mechanizm ZIT, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W zespołach branżowych zawodowych szkół specjalnych aktywizacja zawodowa odbywała się przez realizację programu w ramach projektu” Programy motywacyjne dla uczniów pomorskich szkół zawodowych” w latach 2014-2020. Dodatkowo w ZSS nr 2 realizowano projekt „Edukacja ku przyszłości”; „Rozwijamy kompetencje i programujemy przyszłość”; Akademia Kariery” (zatrudnienie absolwentów na otwartym rynku pracy, w tym osobę z Zespołem Downa); realizowano programy zewnętrznych praktyk zawodowych w zakładach pracy na terenie Gdańska; konkurs „Razem do zawodu”.	

	W raporcie ewaluacyjnym GUP znajdujemy następujące informacje. Najczęściej wykorzystywanym instrumentem wsparcia przez O.N. były zindywidualizowane usługi pośrednictwa i poradnictwa zawodowego. W ocenie urzędu najbardziej sprzyjający instrument dla wejścia, powrotu czy utrzymania się O.N. na rynku pracy to przede wszystkim staże oraz w mniejszym stopniu dotacje na podjęcie działalności gospodarczej. Osoby niepełnosprawne, ze strony urzędu oprócz usług doradczych, mają zapewnione wsparcie w postaci informacji o sytuacji na lokalnym rynku pracy, w tym także formach wsparcia dostępnych w GUP oraz informacji o instytucjach i organizacjach działających na rzecz osób niepełnosprawnych takich jak np. Bizon czy Integralia. Najczęściej dotowaną podejmowaną przez OzN działalnością gospodarczą związane są usługami indywidualne w zakresie np. szeroko rozumianych usług biurowych, projektowania stron, usług informatycznych, usług fryzjersko-kosmetycznych, remontowo-budowlanych, usług prawniczych. Coraz częściej osoby niepełnosprawne zakładają działalności z zakresu e-commerce (sklepy internetowe i inne usługi prowadzone przez internet). Realizowano również wiele programów aktywizacji zawodowej (zarówno przez GUP, MOPR jak i NGO). Nie śledzi się jednak systemowo skuteczności tych programów. Pracodawcy najczęściej są zainteresowani stażami (staże stanowią ok. 80% wszystkich form aktywizacji). Drugą formą, która cieszy się dużym zainteresowaniem pracodawców są refundacje wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych. GUP przeznacza na te formy środki z PFRON oraz Funduszu Pracy lub EFS. Z uwagi na możliwość pozyskania refundacji kosztów wynagrodzenia i składek zus bezpośrednio z PFRON pracodawcy w małym stopniu są zainteresowani pracami interwencyjnymi organizowanymi dla O.N. Ze względu na brak zainteresowania ze strony pracodawców nie zostały zawarte umowy z dofinansowaniem zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu oraz umowy w sprawie przyznania grantu na utworzenie stanowiska w formie telepracy. Doświadczenia projektowe w obszarze aktywizacji zawodowej MOPR W projekcie „Cała Naprzód” w I edycji uczestniczyło 6 osób niepełnosprawnych (ON), w tym 3 kobiety i 3 mężczyzn, a w II edycji dotychczas zgłosiło się 6 osób (wyłącznie mężczyźni). Pomimo intensywnego wsparcia w zakresie pośrednictwa pracy osoby z niepełnosprawnościami miały problem ze znalezieniem zatrudnienia, na 6 ON z poprzedniej edycji tylko 1 uzyskała i utrzymała zatrudnienie. Projekt GPS – Gotowość Praca Samodzielność II nie jest projektem dedykowanym wyłącznie dla osób z niepełnosprawnością. Celem Projektu jest zwiększenie szans na zatrudnienie osób dotkniętych i zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez wdrożenie kompleksowych programów aktywizacji społeczno-zawodowej. Projekt realizowany jest od dnia 1 października 2018 r. Osoby z niepełnosprawnością oraz osoby z zaburzeniami	
--	---	--

	psychicznymi są objęte wsparciem specjalistycznym u Partnerów w Projekcie. . Bardzo dobrym rozwiązaniem w procesie aktywizacji zawodowej w przypadku osób niepełnosprawnych są próbki pracy i trener pracy, zastosowanie takiego rozwiązania w Projekcie przynosi dobre rezultaty. Pozwala na wejście/powrót na rynek pracy dla osób mniej samodzielnych, które niejednokrotnie dotychczas miały trudność w utrzymaniu zatrudnienia. Uczestnicy Projektu mają też możliwość wzięcia udziału w zajęciach reintegracji społecznej i zawodowej w Centrum Integracji Społecznej. W trakcie realizacji Projektu udzielane jest wsparcie Uczestnikom z różnymi niepełnosprawnościami. Zaobserwowaliśmy, iż nadal występują liczne bariery, w tym architektoniczne, dla osób z niepełnosprawnością ruchową. W trakcie organizacji szkolenia dla naszego Uczestnika poruszającego się na wózku inwalidzkim trudno było wyłonić wykonawcę, który zapewniłby odpowiednie warunki dla takiej osoby i zdecydowałby się na zorganizowanie szkolenia. Jednocześnie założenia projektowe pozwoliły nam na zapewnienie dodatkowo Uczestnikowi realizacji terapii psychologicznej w jego miejscu zamieszkania, a terapeuta stosował również z Uczestnikiem terapię prowadzoną w środowisku, w terenie. Z naszych doświadczeń wynika, że dużą trudnością było również zapewnienie naszym Uczestnikom wsparcia w postaci zapewnienia tłumacza języka migowego. Obserwujemy również trudności związane z rynkiem pracy dla osób niewidomych/niedowidzących - pojawia się bardzo mało ofert dla takich osób. W Projekcie „GPS – Gotowość Praca Samodzielność II” dotychczas łącznie wzięło udział 348 Uczestników, z czego 90 osób z niepełnosprawnością (31 K i 59 M). Spośród wszystkich zrekrutowanych osób z niepełnosprawnością 67 zostało objętych wsparciem zawodowym. 11 osób skorzystało z próbek pracy. 12 osób uczestniczyło w zajęcia reintegracji społecznej i zawodowej w Centrum Integracji Społecznej. Dotychczas 30 z nich zakończyło już swój udział w Projekcie, z czego 9 osób podniosło swoje kwalifikacje, pozostali kontynuują wsparcie. 14 osób zakończyło udział z powodu podjęcia zatrudnienia. 2.2. Zróżnicowana oferta pracy podmiotów zdecydowanych na zatrudnienie grup osób niepełnosprawnych . 2.3. Doskonalenie organizacji pracy, wprowadzanie nowych form wsparcia pracujących oraz promocja działań z zakresu aktywizacji zawodowej. Do dobrych praktyk należy włączyć warsztaty, które są organizowane od 2017 roku przez Centrum Rozwoju Talentów GUP dla uczniów niepełnosprawnych oraz warsztaty organizowane we współpracy z PSONI i MOPR dla osób niepełnosprawnych dorosłych. Wspierane są także podmioty ekonomii społecznej. Nie podjęto jednak działań planowanych w zakresie pilotażu Przedsiębiorstwa Przystosowanego i Centrów Aktywności przez Pracę planowanych jako rekomendacja eksperymentu i programu Edukacja z Widokiem na Przyszłość.	
--	--	--

8	Obszar: Edukacja i kultura. 3. Tworzenie skutecznego systemu wielostopniowej edukacji i zwiększenie dostępności udziału w kulturze 3.1. Wyrównywanie szans i wspieranie rozwoju osobistego. 3.2. Budowanie całościowego systemu wsparcia procesu uczenia się i udziału w kulturze adresowanego do różnych środowisk osób niepełnosprawnych. 3.3. Zasoby kadrowe i infrastruktura w edukacji i kulturze wrażliwa na potrzeby i potencjał osób niepełnosprawnych Wczesne diagnozowanie potencjału i możliwości OzN oraz wspomaganie rozwoju realizowane jest przez podmioty publiczne i niepubliczne. Koordynacją zajmuje się Ośrodek Koordynacyjno-Rehabilitacyjno-Opiekuńczy. Zaangażowane są środki edukacyjne i NFZ, Można uznać, że w tym obszarze obejmujemy wszystkich potrzebujących takiego wsparcia oraz ich rodziców i opiekunów. Problem jedynie w tym, że rodzice, pediatrzy, opiekunki żłobkowe często nie dostrzegają lub bagatelizują objawy nieprawidłowości rozwojowych. Konieczna praca z rodzicami np. w szkołach rodzenia oraz z szkolenia pediatrów i opiekunek żłobkowych. Działanie to mogłoby stać się częścią programu „Szkoła i Przedszkole Współpracy. Partnerstwo na Rzecz Rozwoju” Proces edukacyjny oparty jest o Indywidualne Programy Edukacyjno-Terapeutyczne. Umiejętność ich budowania, ewaluacji jest systematycznie wspierana szkoleniami. W procesie tym uczestniczą co do zasady rodzice i opiekunowie. Ten element procesu wymaga ciągłego wspierania. Trudności sprawia budowanie całościowego procesu i ścieżek edukacyjnych. Potrzebna jest zapowiadana zmiana dotycząca procesu diagnozy i orzecznictwa opartego o modele funkcjonalne. Ciągłe brak decyzji na oparciu diagnozy funkcjonalnej na skali ICF, choć skala została w Polsce znormalizowana. Pozwoliłoby to na przygotowanie procesu edukacyjnego i przygotowanie do dorosłości i pracy w sposób kompleksowy. Powstały oferty wsparcia procesu uczenia się grup dzieci i młodzieży o szczególnych potrzebach, budowane wspólnie z rodzicami i organizacjami pozarządowymi (dla dzieci ze spektrum autyzmu, dzieci z dysfunkcją wzroku, dysleksją, zespołem Downa). Realizowane są w ramach szkolnictwa otwartego, umożliwiając w pełni integrację. Próbuje organizować takie wsparcie dla dzieci z dysfunkcją słuchu. Gdański Archipelag Kultury w 2018 roku rozpoczął proces mający na celu rozwinięcie kompetencji GAK jako Otwartej Instytucji Kultury. Proces m.in. cechuje znoszenie barier integracji oraz budowanie kapitału kulturowego mieszkańców, w tym przedstawicieli grup wykluczanych (w tym osób z niepełnosprawnościami). W ramach działań nad Otwartą Instytucją Kultury został przeprowadzony szereg szkoleń antydyskryminacyjnych, komunikacyjnych oraz specjalistycznych. Kadra GAK została przeszkolona m.in. w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnościami. GAK podjął starania o przynajmniej częściową dostępność infrastruktury umożliwiającą odbiór twórczości (audiodeskrypcje, wzrokowe opowieści dla osób g/Głuchych), zasobów muzealnych, wystaw i wydarzeń kulturalnych; realizację projektów prezentujących twórczość OzN szerszej publiczności (np. CuDOWNie jest być sobą); projekty i inicjatywy	
---	---	--

	wspierające rozwój artystyczny OzN (np. Festiwal Akcept, spektakle „Boska Komedia czyli Ludzki Dramat”, „UTKANKI”, spotkania Trójmiejskich Teatrów Niezależnych, Teatr Razem, Teatr Przebudzeni i in.). Współorganizacja festiwalu „Świat Mało znany” – spotkań z twórczością osób z niepełnosprawnością intelektualną, Dni Sąsiada, świąt ulic razem z organizacjami pozarządowymi . W działania teatralne angażuje się również Klub Żak i Teatr Miniatura. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna – filia Biblioteka Bez Barrier prowadziła działania: warsztaty biblioterapeutyczne, kreatywnego rozwoju, twórcze zajęcia rewalidacyjne, projekty "Książka dotykowa", książki sensoryczne (200 tytułów), wystawy twórców OzN, klub malucha(praca z rodzicami). Było to łącznie 588 imprez dla 4152 uczestników. Muzeum Gdańskie udostępnia swoje zasoby przede wszystkim poprzez projektowanie uniwersalne programów edukacyjnych, współpracę z tłumaczem polskiego systemu języka migowego i wydawanie materiałów dedykowanych i sukcesywne dostosowywanie strony internetowej. Przykładem jest program edukacyjny „Muzeum na wynos” oferta lekcji muzealnych przygotowana, wpisująca się w ogół działań skierowanych do osób z niepełnosprawnościami w zakresie intelektualnym, sensorycznym i motorycznym oraz ich nauczycieli/opiekunów oraz do obiorców zagrożonych wykluczeniem. Pracownicy Działu Edukacji i Obsługi Ruchu turystycznego uczestniczą także w szkoleniach poświęconych wzmacnianiu dostępności. Dział ten przyjął także na staż pracowników będących OzN. Interesujące inicjatywy podjął Gdański Teatr Szekspirowski. Flagowym, pionierskim na skalę europejską projektem edukacyjnym GTS jest Teatralny Pasjans, w którym we wspólnym działaniu artystycznym spotykają się grupy młodzieży szkolnej, seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami z województwa pomorskiego. W zrealizowanych dotychczas pięciu edycjach projektu udział wzięło blisko 500 artystów-amatorów z całego województwa pomorskiego, a stworzone przez nich - pod okiem profesjonalnych reżyserów spektakle obejrzało łącznie 11 700 osób. Od 2016 roku spektakle finałowe projektu Teatralny Pasjans tłumaczone są na język migowy. Prowadzona była również audiodeskrypcja dla osób niewidomych i niedowidzących. GTS zatrudnia w Biurze Obsługi Widza w porozumieniu z Fundacją „Ja też” 8 osób z niepełnosprawnością intelektualną. Teatr zaangażował się również w program wydarzeń dostosowanych do potrzeb osób z dysfunkcją słuchu. Trwa proces dalszego dostosowywania infrastruktury i oferty Europejskiego Centrum Solidarności do potrzeb odbiorców jak i twórców będących OzN. Nie udało się próba wypracowania ścieżki kształcenia artystycznego dzieci i młodzieży ze szczególnymi potrzebami. Nadal szkoły artystyczne nie podejmują tego wyzwania W ramach 2 projektów unijnych pn. „Szkolimy Uczniów Przedsiębiorczych Empatycznych Rozsądnych. Gdańskie Szkoły Podstawowe" oraz „Rozwijamy kompetencje i programujemy przyszłość”, zrealizowanych w terminie 1.09.2016-31.10.2018 r., zakupiono sprzęt i nowoczesne pomoce dydaktyczne dla szkół	
--	--	--

	podstawowych i ponadpodstawowych (ogólnodostępnych i specjalnych), w tym wyposażenie do: • 17 sal do terapii integracji sensorycznej oraz terapii neurologicznej • 5 pracowni komputerowych dostosowanych do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami • 2 sal do pracy metodą Marii Montessori w SOSW2 • 2 pracowni kulinarnych - środowisko dydaktyczne + integracja z uczniami bez SPE • 2 pracowni stolarskich - środowisko dydaktyczne + integracja z uczniami bez SPE oraz • 18 zestawów do komunikacji alternatywnej • 12 zestawów do terapii Tomatisa (58.208,00 zł/ zestaw) • 9 zestawów do terapii Biofeedback (24.700,00 zł/ zestaw) Od 2015 przy CKZiU nr 1 utworzono Centrum Kompetencji Zawodowych, które gwarantuje uczniom i słuchaczom będącym OzN oraz nauczycielom najwyższe standardy edukacyjne i zawodowe. Centrum koncentruje się na działaniach związanych z tworzeniem warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej.	
9	Obszar: Zdrowie publiczne i sport 4. Współdziałanie na rzecz poprawy, promocji, ochrony i przywracania zdrowia i wzrostu aktywności fizycznej. 4.1. Poprawa kondycji zdrowotnej osób niepełnosprawnych drogą zmiany stylu życia i wzrostu aktywności fizycznej 4.2. Tworzenie wspólnych dla różnych środowisk osób niepełnosprawnych koncepcji i programów realizacji zdrowego, aktywnego życia społecznego i zawodowego. 4.3. System wsparcia zdrowego i aktywnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych. Zdrowy styl życia i aktywność fizyczna OzN były obszarem starań w ramach placówek dziennego pobytu, edukacji na różnych poziomach realizowanych przez podmioty publiczne i organizacje pozarządowe. Dorośli w ramach WTZ, spółdzielni socjalnych, pracy chronionej uczestniczyli w takich działaniach. Nie udało się utworzenie centrum rehabilitacji (specjalistycznej, kompleksowej i ciągłej). Rehabilitacja pozostawała głównie w gestii służby zdrowia, finansowana przez NFZ. Niektóre NGO tworzyły oferty uzupełniające. Koncentrowały się głównie na kompleksowej rehabilitacji dzieci i młodzieży. Realizowana była także w ramach placówek opieki dziennej i całodobowej. Planowane wspieranie adekwatnych i skutecznych służb medycyny pracy dla OzN nie zostało podjęte. Zakładało ono zmianę systemu orzekania i niepełnosprawności. Miało być oparte o analizę funkcjonowania osoby i rzetelniejszą ocenę możliwości aktywności. Zmiana w tym zakresie jest jeszcze przed nami. OzN korzystały z działań podejmowanych w ramach Gdańskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego („S.O.S. dla rodziny”, „Kochać – łatwo to powiedzieć”; ODiT, PID realizowane przez Fundację Wspierania Dzieci i Rodzin, dodatkowe działania terapeutyczne wspierające w kryzysach i trudnościach rozwojowych oraz doposażenie w narzędzia do	

	diagnozy i terapii dla GOPP i PPP. Działania wspierające oraz Punkt Informacyjno- Konsultacyjny prowadzony był przez Fundację Oparcia Społecznego FOSA (2750 konsultacji w 2019r.) W ostatnim czasie podjęto aktywność na rzecz OzN w obszarze profilaktyki uzależnień. Zapewniono pomoc psychologiczną i terapeutyczną osobom niepełnosprawnym intelektualnie u których występują problemy związane z używaniem substancji psychoaktywnych oraz zapewnienie wsparcia rodzicom i opiekunom (2018 r.-9 rodzin, 33 osoby; 2019r. – 12 rodzin, 37 osób) Działalność sportowa adresowana do OzN organizowana jest w ramach placówek edukacyjnych i pobytu dziennego, przez organizacje pozarządowe dla środowisk, którym służą(np. Olimpiada Fundacji Hellen Keler). Organizacja Szansa Start, zajmująca się profesjonalnie sportem OzN animuje przygotowania do mistrzostw sportowych w różnych dyscyplinach, prowadzi ośrodek przygotowań paraolimpijskich nad jeziorem Mausz. Powstał ruch kibiców będących osobami niepełnosprawnymi. Obszar ten ma duże szanse na intensywniejszy rozwój. Wymaga animacji z poziomu Biura Sportu PMG .	
10	Obszar:Przestrzeń publiczna, infrastruktura i transport. 5. Kreowanie otwartych, zintegrowanych, bezpiecznych i dostępnych dla osób niepełnosprawnych przestrzeni miejskich oraz poprawa warunków codziennej mobilności. 5.1. Likwidacja barier dla samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych Likwidację barier w codziennym funkcjonowaniu wspierają środki PFRON. W ostatnim roku było to 1 527 429 PLN, starczyło na likwidację 220 barier. Miasto Gdańsk dołożyło 99 564 PLN na 17 barier. Największe braki występują w likwidacji barier komunikacyjnych. Współpracę w tym zakresie podejmują studenci architektury PG. Współpraca z producentami sprzętu, mająca na celu indywidualne dostosowania jest niestety bardzo kosztowna. Szkolenia osób niepełnosprawnych w zakresie korzystania ze sprzętu na razie sporadyczne, ale możliwe do realizacji w ramach programu „Aktywny samorząd” 5.2. Infrastruktura i transport dostępne dla osób niepełnosprawnych. Największe jest zapotrzebowanie na dostosowanie mieszkań i infrastruktury do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych. Zasoby mieszkań komunalnych to 7% całości tj. 16 834 lokale (w tym 1645 lokali socjalnych). Lista osób oczekujących to 2011(w tym 1278 osób na lokale socjalne). Wyremontowano w 2019 r. 170 lokali. W TBS lista oczekujących to 852 (zasób na 2019r. 3075 lokali). W ramach Gdańskiego Programu Mieszkalnictwa Społecznego w 2019r. funkcjonowały 43 mieszkania. W komunikacji miejskiej tabor autobusowy jest w 100% niskopodłogowy, tramwajowy w 81%. Wszystkie remonty ulic i ciągów komunikacyjnych obejmują dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Dotyczy to ciągów komunikacyjnych,	

	przystanków, węzłów i przejść. Także przejść naziemnych, które zaplanowano przy Bramie Wyżynnej, Gdańskim Uniwersytecie Medycznym, Centrum ETC, skrzyżowaniu Łąkowej i Podwala Przedmiejskiego. Usługi transportowe adresowane indywidualnie do uczniów niepełnosprawnych wzrosły z 226 w 2015 do 340 w 2019r., usługi abonamentowe dla dorosłych finansowane przez ZTM z 46 do 75, finansowane przez MOPR z 80 do 132. Indywidualnych, płatnych przewozów taborem dostosowanym wykonano w 2015 r. 1526 a w 2019r. -2344. Osoby niepełnosprawne uczące się i korzystające ze wsparcia instytucjonalnego wożone są także samochodami dostosowanymi pozostającymi w dyspozycji podmiotów prowadzących to wsparcie (publicznych i niepublicznych). Koszty dojazdów dzieci i młodzieży niepełnosprawnej realizowane przez rodziców i opiekunów są objęte refundacją. Przejazdy komunikacją miejską realizowane są z zachowaniem systemu ulg i zwolnień. Mieszkańcy z niepełnosprawnością postulują objęcie przejazdami bezpłatnymi także osób dorosłych z orzeczoną umiarkowaną stopniem niepełnosprawności. Postuluje się także zwiększenie szkoleń dla obsługi pojazdów w zakresie świadczenia pomocy niepełnosprawnym pasażerom. 5.3.Uwzględnienie potrzeb osób niepełnosprawnych w politykach: przestrzennej, transportowej i inwestycyjnej. Dostępność przestrzeni i infrastruktury została objęta pracami zespołu powołanego do przygotowania standardów dostępności. Zostały one przygotowane i będą poddane konsultacjom społecznym (także konsultacjom środowisk w formie dla nich dostępnej) w 2021. Zgodnie z ustawą o zachowaniu dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami został powołany zespół koordynatorów dostępności (społecznej, architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej). Są to osoby, które będą miały za zadanie monitorowanie i programowanie realizacji dostępności w obszarach określonych w ustawie. Dotychczas wszystkie plany zagospodarowania przestrzennego oraz programy operacyjne w tym obszarze były poddawane konsultacjom mieszkańców. Do konsultacji zostaną przekazane materiały w wersjach dostosowanych do potrzeb percepcyjnych osób z niepełnosprawnościami. Konsultacja standardów dostępności będzie pilotażem stosowania takiego działania na stałe.	
11	Standardy Minimum na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 3-5-30 Przygotowane z udziałem organizacji i środowiska osób z niepełnosprawnościami z inicjatywy Komisji Społeczno- Gospodarczej Gdańskiego Obszaru Metropolitalnego Gdańsk- Sopot- Gdynia. Uznajemy prace i efekty pracy tego gremium (uczestniczyły w nim również wszystkie chętne organizacje gdańskie) jako wkład w ocenę sytuacji i potrzeb środowisk osób z niepełnosprawnością. Opracowanie oparto na trzech filarach i pięciu zasadach horyzontalnych(I. Perspektywa czasowa, 1. Należy objąć całe życie osoby,2.standardy muszą być wdrażane z poszanowaniem trybu procedowania jst. II. Różnorodność i uniwersalność,3.wsparcie indywidualizowane i oparte o ocenę funkcjonalną, 4. Uwzględniać	

	trzeba zróżnicowane zasoby jst. III. Konwencyjne myślenie, 5. odejście od traktowania osoby jak przedmiotu działań opiekuńczo-rehabilitacyjnych na rzecz jej podmiotowości, włączania i uczestnictwa na równych prawach i w ramach funkcji. W poszczególnych zakresach interwencji jako standardy minimum uznano: Zwiększenie świadomości społecznej: 1. Raz w roku JST zbadają potrzeby OzN i opiekunów, dzięki czemu pracownicy sektora samorządowego będą mieć świadomość bieżącej sytuacji i wdrażać adekwatne rozwiązania. 2. Włodarze wspólnoty metropolitalnej podpiszą Deklarację Partnerstwa na rzecz wdrażania wspólnych rozwiązań - Standardu Minimum OzN – i w każdej gminie wskażą osoby odpowiedzialne za jego implementowanie. 3. Powiatowe Rady Społeczne ds.ON, Rada Wojewódzka, działająca przy UMWP i OMGGS zorganizują Metropolitalne Forum Rad Społecznych: platformę wymiany informacji i wspólnego projektowania, wdrażania i monitorowania rozwiązań na rzecz OzN, dzięki czemu wzmocnią swoją rolę w dialogu z JST. 4. GR OMGGS opracuje zasady savoir-vivre w relacji z OzN i ścieżkę ich dystrybucji oraz wspólnie z gminami wdroży je na terenie Metropolii. 5. OMGGS wraz z UMWP zorganizują kampanię społeczną na temat roli i potrzeb opiekunów OzN. 6. Każdy samorząd - zgodnie z ustawą Dostępność + - wdroży zasady komunikacji dostępnej dla wszystkich rodzajów niepełnosprawności. Wydziały promocji JST będą tworzyć materiały promocyjno-informacyjne (min. informatory, mapy, przewodniki, plakaty, wydawnictwa miejskie itp.) w wersji dostępnej dla OzN, czyli tekście łatwym do czytania i zrozumienia (ETR), spełniającym międzynarodowe standardy. Edukacja: 1. JST wprowadzą obligatoryjne szkolenia (jak BHP, PPOŻ czy RODO) : - „Zrozumieć osobę z niepełnosprawnością” dla pracowników JST oraz partnerów ich działań (w tym: zasad języka łatwego do czytania i zrozumienia ETR oraz alternatywnych metod komunikacji) - znajomości zapisów prawnych - na poziomie ogólnopolskim i lokalnym - regulujących sytuację OzN, w tym: Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych, ustawy Dostępność + oraz obligatoryjnych zadań, stojących przed JST w zakresie wsparcia OzN - stosowania zasad WCAG 2.1. (nie tylko w zakresie publikacji na www, ale przede wszystkim właściwego reagowania pism). 2. JST zawrą porozumienie - na podstawie listu intencyjnego - o dobrowolnym, ale obligatoryjnym stosowaniu w postępowaniach PZP klauzul społecznych. 3. Metropolitalne placówki edukacyjne wprowadzą programy włączające do edukacji przedszkolnej i szkolnej (uwrażliwiające na potrzeby innych, uczące tolerancji i równego traktowania rówieśników z niepełnosprawnościami,	
--	--	--

	zasad savoir vivre w kontakcie z OzN) jako stały element programu edukacyjno- wychowawczego (z koniecznością przepracowania z rodzicami). 4. Każda gmina będzie regularnie monitorować sytuację OzN pod kątem zapotrzebowania na uczestnictwo w WTZ, ŚDS, mieszkalnictwie wspomaganym/chronionym, dalszego kształcenia, zatrudnienia w PES/PS. 5. Powoływanie samorządów uczniowskich w szkolnictwie specjalnym stanie się standardem. Opieka medyczna i rehabilitacja: 1. OMGGG powoła metropolitalny zespół ds. zdrowia (NFZ-JST), który wypracuje model i program szkoleń dla lekarzy/służb medycznych z zakresu: wdrażania ścieżki diagnozy (np.: diagnoza-informacja do pacjenta-informacja do JST: obowiązek wskazania przez gminę podmiotu, bądź osoby zajmującej się OzN) i alternatywnych form komunikacji 2. Środowisko działające na rzecz OzN, we współpracy z UMWP / Woj. Radą ON, stworzą metropolitalną bazę danych - dostępnych dla OzN - gabinetów: stomatolog, ginekolog, ortodonta (wymagających specjalistycznego wyposażenia, bądź procedur, np. leczenie zębów w znieczuleniu ogólnym dla OzN intelektualną). 3. JST wprowadzą edukację prozdrowotną - dot. przeciwdziałania skutkom chorób prowadzących do niepełnosprawności, przeciwdziałania pogłębiania się niepełnosprawności i zarządzania chorobą. Niezależne życie: 1. Każda gmina / powiat wykona inwentaryzację zasobów obejmującą działki i lokale, możliwe do przekazania na cele realizacji inicjatyw mieszkaniowych, analizę dostępności architektonicznej lokali dla OzN oraz zweryfikuje i uzupełni regulacje w zakresie dostępu do zasobów komunalnych gminy o preferencje dla OzN. 2. Każda gmina opracuje lokalny program deinstytucjonalizacji, korzystając z doświadczenia członków wspólnoty metropolitalnej. Dostępność i mobilność: 1. Gminy / powiaty będą zawierać porozumienia w zakresie realizacji usługi transportowej (szkolnej i po zakończeniu obowiązku szkolnego) dla OZN, również poza terenem danej gminy czy powiatu (np. dojazd do placówki edukacyjnej / opiekuńczej). 2. OMGGG będzie regularnie monitorował inwestycje metropolitalne pod kątem dostępności. Włodarze Metropolii podpiszą list intencyjny, w którym zobowiążą się do stosowania rozwiązań na rzecz dostępności – w szczególności na obszarach ochrony konserwatorskiej, np. windy na zewn. budynków, szpilkostrady (równa nawierzchnia części zabytkowych ulic). 3. JST uzupełnią swoje strony www o podstawowe informacje dotyczące wsparcia OzN (np. dedykowana zakładka, podstrony tematyczne typu edukacja, turystyka itd. z	
--	--	--

	informacjami na temat rozwiązań na rzecz OzN). Czas wolny: 1. Konsekwentnie będziemy promować stanowisko, że JST działają na rzecz wszystkich mieszkańców, zgodnie z Konwencją Praw Osób Niepełnosprawnych. Imprezy i działania rekreacyjne, sportowe, kulturalne, a także aktywność obywatelska organizowana w obszarze metropolitalnym, ma umożliwiać integrację wszystkich mieszkanki i mieszkańców, a także aktywne uczestnictwo OzN. 2. JST wprowadzą dodatkowo punktowane kryteria, związane z dostępnością, przy ocenie projektów w budżetach obywatelskich. 3. OMGGs, biura promocji, GOT, LGD-y, org. pozarządowe i organizatorzy turystyki stworzą Metropolitalny Katalog Dostępnego Wypoczynku, zawierający informacje o ofercie turystycznej Metropolii, spełniającej kryteria dostępności. 4. OMGGs zainicjuje przyjęcie wspólnego standardu zakupu, dostępnych również dla dzieci z niepełnosprawnościami, placów zabaw i powoła grupę zakupową do jego realizacji oraz będzie upowszechniał dobre praktyki w zakresie deinstytucjonalizacji i współpracy z NGO/PES/PS. Praca: 1. JST będą udostępniać na preferencyjnych warunkach, lokale z zasobów miejskich, organizacjom pozarządowym/podmiotom ekonomii społecznej/przedsiębiorcom społecznym, realizującym działania z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej OzN i opiekunów oraz wspierać je w poprawie dostępności. 2. OMGGs, wraz z Partnerami, wdrożą rozwiązania na rzecz zwiększenia udziału OzN w projektach aktywizacji zawodowej i ilości PES/PS jako miejsc realizacji stażu/zatrudnienia – w ramach projektów ZIT. 3. GR OMGGs sprawdzi, czy i jakie narzędzia analizy funkcjonalnej, diagnozującej predyspozycje zawodowe OzN, stosują PUP-y i placówki edukacyjne w ramach doradztwa zawodowego oraz opracuje stosowne rekomendacje. 4. Samorządy umożliwią sfinansowanie programów edukacyjnych dla OzN i opiekunów, podnoszących kompetencje cyfrowe / zapobiegających wykluczeniu cyfrowemu. 5. JST przeszkolą pracowników powiatowych Urzędów Pracy w zakresie możliwości podejmowania pracy przez OzN i innowacyjnych form zatrudniania ich opiekunów (job sharing – współdzielenie stanowiska, part time job – współdzielenie etatu, SOHO – praca zdalna itp.) Powyższe zapisy przyjęte jako standardy minimum będą jeszcze poddane analizie wykonalności, konsultacjom, uzupełnione wnioskami z niej i preambułą oraz zostanie określony harmonogram wdrażania. Przygotowywany przez miasto Gdańsk Program Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością winien być wobec tego programu	
--	---	--

	kompatybilny.	
12	Rezultaty Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych 2015 – 2020 Jako wskaźnik rezultatu działań podejmowanych w programie przyjęliśmy <i>zmianę jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców Gdańska, zdiagnozowaną na koniec realizacji programu na podstawie powtórnego badania „Sytuacja życiowa osób niepełnosprawnych – mieszkańców Gdańska”</i> Ponieważ skoncentrowaliśmy siły i środki miasta Gdańska na przygotowaniu standardów dostępności, a okres kolejnego porównywanego w badaniach jakości życia dziesięciolecia przypada w 2022 r. postanowiliśmy pozostać przy ewaluacji produktowej. Ostatni czas obfitował w wiele rozpoczętych inicjatyw, zmian koncepcji działania, określania wartości i priorytetów. Zachwiała naszym życiem społecznym i gospodarczym pandemia. Ograniczenia związane z koniecznością zachowania bezpieczeństwa i ograniczonego kontaktu ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością, jako osób z największego ryzyka, przyczyniają się ostatecznie do odłożenia tego badania. Może więc potrzeba czasu na spokojną ocenę jakości życia, która pozwoli na przygotowanie nowej perspektywy. Program, który chcemy rozpocząć realizować w przyszłym roku będzie więc programem wieloletnim, z długofalowymi celami strategicznymi, z trzyletnimi etapami wdrożeniowymi. Pozwoli to na możliwość elastycznego dostosowania szczegółowych działań do zmieniających się warunków przy zachowaniu przyjętych zasad horyzontalnych i strategicznych celów.	